

A KÖZÖS ZENÉLÉS KÖZÖSSÉGFORMÁLÓ SZEREPE: PILOT KUTATÁS ZENETANÁROK KÖRÉBEN

ZILAHY-BRÁNYI PANNA

DOI: 10.12700/PK.2026.344

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger
branyi.panna@gmail.com

ABSZTRAKT

A kutatás célja a közös zenélés intenzitása, a csoportkohézió, a közösséghez tartozás élménye és a lemorzsolódás közötti összefüggések vizsgálata volt az alapfokú művészetoktatásban. A pilot kutatásban 25 zenepedagógus vett részt, akik növendékeikre vonatkozó tapasztalataik alapján töltötték ki egy saját szerkesztésű, Likert-skálás kérdőívet. Az adatok elemzése leíró statisztika és Pearson-féle korrelációelemzés segítségével történt. Az eredmények szerint a közös zenélés intenzitása szignifikáns pozitív kapcsolatban állt a csoportkohézióval ($r = .63$, $p < .001$), illetve a csoportkohézió és a közösséghez tartozás élménye között szintén szignifikáns pozitív kapcsolat mutatkozott ($r = .57$, $p = .003$). A lemorzsolódási szándék valamennyi vizsgált változóval negatív irányú összefüggést mutatott: szignifikáns negatív kapcsolat volt kimutatható a közös zenélés intenzitásával ($r = -.43$, $p = .033$), valamint a csoportkohézióval ($r = -.45$, $p = .025$). A közös zenélés és a közösséghez tartozás élménye között nem volt kimutatható szignifikáns kapcsolat. Az eredmények arra utalnak, hogy a közös zenélés elsősorban a csoportkohézió erősítésén keresztül járulhat hozzá a tanulói közösségek működéséhez és közvetetten a lemorzsolódás csökkentéséhez.

KULCSSZAVAK: közös zenélés, közösséghez tartozás, lemorzsolódás, alapfokú művészetoktatás

BEVEZETÉS

A zene az emberi kultúra egyik legősibb közösségteremtő tevékenysége. A közös éneklés és hangszeres játék nem csupán művészeti élményt nyújt, hanem lehetőséget teremt a társas kapcsolatok kialakítására, az együttműködés megtapasztalására és az összetartozás érzésének erősítésére. Nem véletlen, hogy a zene közösségformáló szerepe a pszichológiai, szociológiai és pedagógiai kutatások visszatérő témájává vált.

A zeneoktatásban a közösségi élmények különösen fontos szerepet tölthetnek be. Feltételezhető, hogy a gyakori közös zenélés hozzájárul a csoportkohézió kialakulásához, amely erősítheti a közösséghez tartozás élményét, és ezen keresztül csökkentheti a lemorzsolódás valószínűségét.

A tanulmány négy kulcsváltozót vizsgál. A közös zenélés intenzitása alatt a közösségi zenei tevékenységek és élmények gyakoriságát értjük. A csoportkohézió a tanulók

együttműködésének, összetartásának és közös célok iránti elkötelezettségének mértékére utal. A közösséghez tartozás élménye a csoporthoz való érzelmi kötődés és az összetartozás szubjektív megélését jelenti. A lemorzsolódás fogalma a zeneiskolai tanulmányok megszakítására, illetve az erre irányuló szándéokra vonatkozik.

A magyar alapfokú művészetoktatásban a zenei képzés elsősorban egyéni oktatás keretében zajlik, ugyanakkor jelentős szerepet kapnak a közösségi zenei tevékenységek is. A kamarazene, a kóruséneklés és a zenekari munka a képzés szerves részét képezik. A közös zenélés fontosságát az alapfokú művészetoktatás tantervi dokumentumai is hangsúlyozzák: az együttműködés közösségformáló erejének kihasználása, a tanulók zenei és közösségi élményhez juttatása deklarált cél (Oktatási Hivatal, 2022).

A zeneoktatásban való részvétel fenntartása ugyanakkor nem magától értetődő. A zeneiskolai lemorzsolódás hátterében számos tényező állhat, például az időhiány, a rendszeres gyakorlás nehézségei, a sikerélmények csökkenése vagy a tanulók túlterheltsége (Szűcs, 2018). E tényezők mellett feltételezhető, hogy a közösségi kapcsolatok és az összetartozás élménye védőfaktorként működhetnek, és hozzájárulhatnak a tanulók intézményben maradásához.

Bár a magyar zeneoktatásban hangsúlyos szerepet kap a közös zenélés, hiányoznak azok a vizsgálatok, amelyek a közös zenélés gyakorisága, a csoportkohézió, a közösséghez tartozás élménye és a lemorzsolódási szándék kapcsolatát együttesen elemzik az alapfokú művészetoktatás kontextusában.

A jelen pilot kutatás célja e hiány részleges pótlása. A vizsgálatban alapfokú művészetoktatási intézményekben dolgozó zenetanárok vettek részt, akik saját pedagógiai tapasztalataik és tanulócsoporthoz tartozásuk megfigyelése alapján értékelték a kérdőív állításait. A kutatás arra kereste a választ, hogy a zenetanárok megítélése szerint milyen mértékben jelenik meg a közösséghez tartozás élménye a tanulók körében, kimutatható-e kapcsolat a közös zenélés intenzitása és a csoportkohézió között, valamint milyen összefüggés áll fenn a csoportkohézió és a lemorzsolódási szándék között.

A kutatás során az alábbi hipotéziseket fogalmaztuk meg:

H1: A közös zenélés gyakorisága pozitív kapcsolatban áll a csoportkohézió mértékével.

H2: A magasabb csoportkohézió alacsonyabb lemorzsolódási szándékkal jár együtt.

H3: A közös zenélés erősíti a közösséghez tartozás élményét.

A hipotézisek megfogalmazását a korábbi kutatások eredményei támasztják alá, amelyek szerint a zene jelentős szerepet játszhat a társas kapcsolatok, az elköteleződés és a közösségi kötődések kialakulásában (Storr, 1997; Hodges & Wilkins, 2015).

A kutatás jelentősége több szinten ragadható meg. Pedagógiai szempontból az eredmények hozzájárulhatnak annak megértéséhez, hogy a közös zenélés milyen szerepet játszhat a tanulói elköteleződés és a közösségi kötődés kialakulásában. Amennyiben a közös zenélés összefügg a kohézió erősödésével és a lemorzsolódási szándék csökkenésével, úgy a közösségi zenei tevékenységek nem csupán művészeti vagy készségfejlesztő funkciót töltenek be, hanem a tanulók megtartását is támogathatják. Intézményi szempontból a kutatás eredményei hozzájárulhatnak olyan pedagógiai programok kialakításához, amelyek tudatosan építenek a közösségi élmények fejlesztésére.

Tágabb értelemben a vizsgálat eredményei a tanulói elköteleződés és közösségi élmények szerepének jobb megértését szolgálhatják, amely a későbbiekben más oktatási kontextusokban is hasznosítható lehet. Emellett a pilot kutatás célja a mérőeszközök és az elméleti modell előzetes tesztelése, valamint egy későbbi, nagyobb mintán végzett vizsgálat megalapozása.

1. MÓDSZER

1.1 Kutatási design

A kutatás kvantitatív megközelítésű, keresztmetszeti pilot vizsgálatként valósult meg. A vizsgálat célja a közös zenélés gyakorisága, a csoportkohézió, a közösséghez tartozás élménye és a lemorzsolódási szándék közötti összefüggések feltárása, valamint a mérőeszköz alkalmazhatóságának előzetes vizsgálata volt.

Az adatfelvétel 2026 áprilisában történt online kérdőív segítségével. A mintavétel kényelmi mintavételi eljárással valósult meg, a kutatásban való részvétel önkéntes és anonim volt. A kérdőívet alapfokú művészetoktatási intézményekben tanító zenetanárok töltötték ki, akik saját szakmai tapasztalataik és tanulócsoportjaik megfigyelése alapján értékelték az egyes állításokat.

A kérdőív ötfokú Likert-skálás tételeket tartalmazott, ahol az 1-es érték a teljes egyet nem értést, az 5-ös érték a teljes egyetértést jelölte. A vizsgálat független változója a közös zenélés gyakorisága volt, míg függő változóként a tanárok által észlelt csoportkohézió, a közösséghez tartozás élménye és a lemorzsolódási szándék szerepelt.

Az adatok feldolgozása az IBM SPSS Statistics program segítségével történt. Az egyes változók jellemzésére leíró statisztikai mutatókat (átlag, szórás) számítottunk. A változók közötti kapcsolatok vizsgálatára Pearson-féle korrelációelemzést alkalmaztunk, amely lehetővé teszi a lineáris összefüggések irányának és erősségének meghatározását (Jóna & R. Fedor, 2016).

1.2 Minta

A vizsgálatban összesen 25, alapfokú művészetoktatási intézményben dolgozó zenepedagógus vett részt ($N = 25$). A minta nemi megoszlása erősen női dominanciát mutatott: a válaszadók közül 24 fő nő, 1 fő férfi volt.

A résztvevők szakmai tapasztalata 2 és 47 év között mozgott, az átlagos szakmai gyakorlat 22 év volt. A pedagógusok által tanított növendékek becsült átlagéletkora 9 és 19 év közé esett, az átlag 12 év volt.

A válaszadók többsége egyéni hangszeres oktatásban dolgozott. A legnagyobb csoportot a fűvös hangszereket oktató tanárok alkották ($n = 18$), emellett húros hangszereket tanító pedagógusok ($n = 3$), zongoratanárok ($n = 2$), valamint egy-egy magánének- és kreatív zeneoktatással foglalkozó pedagógus vett részt a kutatásban.

A mintában csoportos foglalkozásokat vezető pedagógusok is szerepeltek, köztük kamarazene-oktatók ($n = 3$), szolfézstanárok ($n = 2$), énekkarvezetők ($n = 2$), valamint zenekari

foglalkozásokat vezető pedagógusok ($n = 2$). A válaszadók egy része többféle oktatási formában is tanított, ezért az egyes kategóriák összege meghaladhatja a minta elemszámát.

1.3 Mérészköz

A kutatás során saját szerkesztésű kérdőívet alkalmaztunk, amely öt blokkból állt. Az első blokk a válaszadók demográfiai adataira kérdezett rá, míg a további négy blokk a közös zenélés gyakoriságát, a csoportkohéziót, a közösséghez tartozás élményét és a lemorzsolódási szándékot vizsgálta. A kérdőív szövegét az 1. melléklet tartalmazza.

A demográfiai blokk a válaszadók nemére, szakmai gyakorlatának hosszára, tanított tantárgyaira, valamint növendékeik átlagéletkorára vonatkozó kérdéseket tartalmazott. A nem változó esetében a nő és férfi válaszlehetőségek közül lehetett választani, míg a szakmai gyakorlat éveinek száma és a tanulók átlagéletkora numerikus formában került megadásra. A tanított tantárgyakat a válaszadók szabad szöveges formában jelölhették meg.

A négy vizsgált témát egyenként öt állítás mérte. A válaszadóknak azt kellett megítélniük, hogy az adott állítás mennyire jellemző saját növendékeikre. Az értékelés ötfokú Likert-skálán történt, ahol az 1-es érték az „egyáltalán nem jellemző”, az 5-ös érték a „teljes mértékben jellemző” választ jelentette.

A közös zenélés gyakoriságát mérő blokk a közös zenei tevékenységek rendszerességére és jelentőségére kérdezett rá, például: „A közös zenélés a képzés meghatározó része.” A csoportkohéziót vizsgáló tételek a tanulók együttműködésére és csoporton belüli kapcsolataira fókuszáltak, például: „Konfliktus esetén képesek együtt megoldást találni.” A közösséghez tartozás élményét mérő állítások a zenei közösséghez való érzelmi kötődésre és az összetartozás érzésére vonatkoztak, például: „A növendékek érzelmiileg kötődnek a zenei közösséghez.” A lemorzsolódási szándék blokk a tanulók zeneiskolából való kilépésének vagy a tanulmányok megszakításának észlelt valószínűségét vizsgálta, például: „A növendékek körében jellemző a lemorzsolódás.”

A válaszok torzításának csökkentése érdekében a kérdőív két fordított irányú tételt is tartalmazott (II/2. és V/5. kérdés), amelyek kiértékelése során fordított kódolást alkalmaztunk.

1.4 Adatfeldolgozás

Az adatok feldolgozása az IBM SPSS Statistics program segítségével történt. A kérdőív egyes skáláinak belső megbízhatóságát Cronbach-alfa mutatóval vizsgáltuk. A fordított irányú tételek esetében az elemzést megelőzően fordított kódolást alkalmaztunk.

A vizsgált változók jellemzésére leíró statisztikai mutatókat számítottunk, amelyek közül az átlag (M) és a szórás (SD) szolgált a válaszok bemutatására. A változók közötti kapcsolatok feltárására Pearson-féle korrelációelemzést alkalmaztunk, amely lehetővé teszi a lineáris összefüggések irányának és erősségének vizsgálatát.

Mivel a vizsgálat pilot kutatásként valósult meg, az elemzések elsődleges célja nem a hipotézisek végleges igazolása volt, hanem a mérőeszköz működésének, a skálák megbízhatóságának, valamint a feltételezett összefüggések előzetes feltárása. Az eredmények

ennek megfelelően elsősorban iránymutatásként szolgálnak egy későbbi, nagyobb mintán végzett kutatás számára.

2. EREDMÉNYEK

2.1 A skálák megbízhatósága

A vizsgált skálák belső konzisztenciáját Cronbach-alfa mutatóval ellenőriztük. Az eredmények alapján a közös zenélés intenzitása skála jó megbízhatóságot mutatott ($\alpha = .82$), csakúgy, mint a csoportkohézió skála ($\alpha = .83$).

A közösséghez tartozás élménye ($\alpha = .78$), valamint a lemorzsolódási szándék skála ($\alpha = .79$) elfogadható belső konzisztenciával rendelkezett. Az eredmények alapján valamennyi skála megfelelő megbízhatóságot mutatott a további elemzések elvégzéséhez.

2.2 Leíró statisztika

A vizsgált változók leíró statisztikai mutatóit a 1. táblázat szemlélteti.

1. táblázat: A vizsgált változók átlagai és szórásai

Változó	Átlag (M)	Szórás (SD)
Közös zenélés intenzitása	4.30	.68
Csoportkohézió	4.40	.55
Közösséghez tartozás élménye	4.72	.39
Lemorzsolódás	2.41	.80

Az eredmények alapján a válaszadó zenetanárok magas értékeket adtak a közös zenélés intenzitására ($M = 4.30$, $SD = .68$), valamint a csoportkohézióra ($M = 4.40$, $SD = .55$). A legmagasabb átlagértéket a közösséghez tartozás élménye mutatta ($M = 4.72$, $SD = .39$). A lemorzsolódási szándék átlagértéke lényegesen alacsonyabb volt mindegyik korábbi változónál ($M = 2.41$, $SD = .80$).

A szórásértékek viszonylag alacsony értékeket mutattak, különösen a közösséghez tartozás élménye esetében ($SD = .39$), ami a válaszok nagyfokú egyetértésére utal. Ezzel szemben a lemorzsolódási szándéknál nagymértékű szórás jelent meg ($SD = .80$), ami arra utal, hogy a pedagógusok megítélése e téren változatosabb képet mutatott.

2.3 Korreláció

A változók közötti kapcsolatokat Pearson-féle korrelációval vizsgáltuk. A vizsgált változók korrelációs eredményeit a 2. táblázat szemlélteti.

2. táblázat: A vizsgált változók korrelációi

Közös zenélés intenzitása (átlag)	Csoportkohézió (átlag)	Közösséghez tartozás élménye (átlag)	Lemorzsolódás (átlag)
--------------------------------------	---------------------------	--	--------------------------

Közös zenélés intenzitása (átlag)	Pearson Correlation	1	,631**	,316	-,427*
	Sig. (2- tailed)		,001	,124	,033
Csoportkohézió (átlag)	Pearson Correlation	,631**	1	,571**	-,448*
	Sig. (2- tailed)	,001		,003	,025
Közösséghez tartozás élménye (átlag)	Pearson Correlation	,316	,571**	1	-,307
	Sig. (2- tailed)	,124	,003		,136
Lemorzsolódás (átlag)	Pearson Correlation	-,427*	-,448*	-,307	1
	Sig. (2- tailed)	,033	,025	,136	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Színmagyarázat:

$p < .05$ szignifikáns kapcsolat

$r = .30-.49$ közepes kapcsolat

$r = .50-$ erős kapcsolat

(Cohen, 1988, 83)

A közös zenélés intenzitása szignifikáns, erős pozitív kapcsolatot mutatott a csoportkohézióval ($r = .63$, $p < .001$).

A csoportkohézió és a közösséghez tartozás élménye között szintén szignifikáns, erős pozitív kapcsolat mutatkozott ($r = .57$, $p = .003$).

A lemorzsolódási szándék valamennyi vizsgált változóval negatív irányú összefüggést mutatott. Szignifikáns, közepes erősségű negatív kapcsolat volt kimutatható a közös zenélés intenzitásával ($r = -.43$, $p = .033$), valamint a csoportkohézióval ($r = -.45$, $p = .025$).

Nem volt szignifikáns kapcsolat a közös zenélés intenzitása és a közösséghez tartozás élménye ($r = .32$, $p = .124$), illetve a lemorzsolódási szándék és a közösséghez tartozás élménye ($r = -.31$, $p = .136$) között.

2.4 Hipotézisek vizsgálata

A kutatás során megfogalmazott hipotézisek tesztelése Pearson-féle korrelációelemzés alapján történt.

H1: A közös zenélés gyakorisága pozitív kapcsolatban áll a csoportkohézió mértékével.

A hipotézis támogatást nyert, mivel a közös zenélés intenzitása és a csoportkohézió között szignifikáns, közepes erősségű pozitív kapcsolat mutatkozott ($r = .63$, $p < .001$).

H2: A magasabb csoportkohézió alacsonyabb lemorzsolódási szándékkal jár együtt.

A hipotézis támogatást nyert, mivel a csoportkohézió és a lemorzsolódási szándék között szignifikáns, közepes erősségű negatív kapcsolat volt kimutatható ($r = -.45$, $p = .025$).

H3: A közös zenélés erősíti a közösséghez tartozás élményét.

A hipotézis nem nyert támogatást, mivel a közös zenélés intenzitása és a közösséghez tartozás élménye között nem volt szignifikáns összefüggés ($r = .32$, $p = .124$).

3. MEGBESZÉLÉS

3.1 Az eredmények értelmezése

A kutatás eredményei alapján a zenetanárok megítélése szerint a közös zenélés meghatározó eleme a magyar alapfokú művészetoktatásnak. A közös zenélés intenzitása magas átlagértéket mutatott, ami arra utal, hogy a közös zenei tevékenységek a legtöbb intézményben rendszeresen jelen vannak a képzésben.

A közös zenélésnél is magasabb átlagértéket mutatott a csoportkohézió, ami arra enged következtetni, hogy a pedagógusok növendékeiket általában jól együttműködő, egymást támogató közösségként érzékelik. Ezt az eredményt tovább erősíti a közös zenélés intenzitása és a csoportkohézió között kimutatott erős pozitív kapcsolat.

A vizsgálat tehát alátámasztja azt a feltételezést, hogy azokban a zeneiskolákban és tanszakokon, ahol gyakoribb a közös zenélés, erősebb együttműködés és nagyobb összetartás figyelhető meg. Az eredmény összhangban áll a szakirodalom azon megállapításaival, amelyek szerint a közös zenei tevékenység elősegíti a társas kapcsolatok kialakulását és a csoportidentitás erősödését.

A legmagasabb átlagértéket a közösséghez tartozás élménye érte el. A válaszadók nagyfokú egyetértése arra utal, hogy a növendékek körében erőteljesen jelen van a zenei közösséghez való érzelmi kötődés és az összetartozás érzése. Különösen figyelemre méltó, hogy e változó szórása volt a legalacsonyabb, vagyis a pedagógusok megítélése ebben a kérdésben rendkívül egységesnek bizonyult.

A csoportkohézió és a közösséghez tartozás élménye közötti erős pozitív korreláció arra utal, hogy az együttműködő, összetartó csoportokban a tanulók nagyobb valószínűséggel élnek meg erős közösségi kötődést. Ez összhangban áll az alapfokú művészetoktatás tantervi célkitűzéseivel, amelyek kiemelik az együttműködés közösségépítő szerepét.

A lemorzsolódási szándék ezzel szemben viszonylag alacsony átlagértéket mutatott, ugyanakkor a válaszok nagyobb szóródása arra utal, hogy a pedagógusok eltérően ítélik meg növendékeik hosszú távú elköteleződését. Az eredmények szerint a lemorzsolódási szándék közepes erősségű negatív kapcsolatban áll mind a közös zenélés intenzitásával, mind pedig a csoportkohézióval. Ez arra utal, hogy azokban a közösségekben, ahol gyakoribb az együttzenélés és erősebb a csoportkohézió, kisebb mértékben jelenik meg a zeneiskola elhagyásának szándéka.

Ugyanakkor a közösséghez tartozás élménye és a lemorzsolódási szándék között nem mutatkozott szignifikáns kapcsolat. Ez arra enged következtetni, hogy bár a növendékek erős érzelmi kötődést élhetnek meg zenei közösségük iránt, a zeneoktatás folytatásáról vagy abbahagyásáról szóló döntést valószínűleg más tényezők is jelentősen befolyásolják. A szakirodalom alapján ilyen tényező lehet például a szolfézsstanulással kapcsolatos negatív attitűd (Pusztay, 2011), a növekvő iskolai terhelés, a szabadidő hiánya, illetve a serdülőkor során bekövetkező érdeklődésváltozás.

Külön figyelmet érdemel, hogy a harmadik hipotézis nem nyert támogatást. Bár a közös zenélés és a közösséghez tartozás élménye között pozitív irányú kapcsolat mutatkozott, annak erőssége nem érte el a statisztikai szignifikancia szintjét. Ennek egyik lehetséges oka a pilot kutatás kis elemszáma, amely csökkentheti a statisztikai próbák erejét. Emellett az is elképzelhető, hogy a közös zenélés nem közvetlenül, hanem a csoportkohézió erősítésén keresztül járul hozzá a közösséghez tartozás élményének kialakulásához. Ezt támasztja alá, hogy a közös zenélés és a csoportkohézió, valamint a csoportkohézió és a közösséghez tartozás élménye között egyaránt szignifikáns, erős kapcsolat volt kimutatható.

Összességében az eredmények arra utalnak, hogy a közös zenélés fontos szerepet játszhat a zeneiskolai közösségek működésében. A közös zenei tevékenységek elsősorban a csoportkohézió erősítésén keresztül járulhatnak hozzá a tanulók közösségi élményeihez és közvetetten a zeneiskolában maradásukhoz. A pilot vizsgálat eredményei ugyan nem tesznek lehetővé oksági következtetéseket, de megfelelő alapot szolgáltatnak egy nagyobb mintán végzett kutatás számára.

3.2 A kutatás korlátai

A kutatás eredményeinek értelmezése több módszertani korláthoz kötött. Elsődlegesen kiemelendő a minta kis elemszáma ($N = 25$), amely korlátozza az eredmények általánosíthatóságát, valamint csökkenti a statisztikai elemzések robusztusságát.

További korlátot jelent, hogy a vizsgálat nem közvetlenül a tanulók bevonásával, hanem zenetanárok észlelései alapján történt, így az eredmények a tanárok percepcióit tükrözik, amelyek eltérhetnek a tanulók tényleges élményeitől és megéléseitől.

A kutatás önbeszámoló módszer alkalmazott, amely esetében számolni kell a szociális megfelelési torzítás és a szubjektív értékelésből fakadó bizonytalanság lehetőségével.

A keresztmetszeti kutatási design nem teszi lehetővé oksági következtetések levonását.

Összességében az eredmények pilot jellegükből adódóan elsősorban előzetes tendenciák azonosítására alkalmasak, és egy későbbi vizsgálat megalapozását szolgálják.

3.3 További kutatási irányok

A jelen pilot vizsgálat eredményei alapján több további kutatási irány lehetséges. Mindenekelőtt indokolt egy nagyobb elemszámú minta bevonása, amely lehetővé tenné az eredmények stabilabb statisztikai vizsgálatát. Fontos irány a tanulók közvetlen bevonása a kutatásba.

Emellett indokolt lehet longitudinális kutatási design alkalmazása is, amely lehetőséget adna a közös zenélés, a csoportkohézió és a lemorzsolódási szándék időbeli változásainak vizsgálatára, valamint az esetleges oksági összefüggések pontosabb feltárására.

4. KÖVETKEZTETÉSEK

A jelen pilot kutatás célja annak vizsgálata volt, hogy a zenetanárok megítélése szerint milyen kapcsolat áll fenn a közös zenélés intenzitása, a csoportkohézió, a közösséghez tartozás élménye és a lemorzsolódási szándék között az alapfokú művészetoktatásban.

Az eredmények alapján a közös zenélés a vizsgált intézményekben általánosan jelen lévő pedagógiai gyakorlatnak tekinthető. A pedagógusok magas szintű csoportkohézióról és erős közösséghez tartozás élményről számoltak be növendékeik körében. A korrelációs elemzés megerősítette, hogy a közös zenélés intenzitása pozitív kapcsolatban áll a csoportkohézióval, míg a csoportkohézió negatív kapcsolatot mutat a lemorzsolódási szándékkal. Az eredmények arra utalnak, hogy a közösségi zenei tevékenységek fontos szerepet tölthetnek be a tanulói kapcsolatok és az intézményhez való kötődés erősítésében.

Figyelemre méltó eredmény, hogy a közös zenélés intenzitása és a közösséghez tartozás élménye között nem mutatkozott közvetlen kapcsolat, miközben a csoportkohézió mindkét változóval összefüggést mutatott. Ez felveti annak lehetőségét, hogy a csoportkohézió közvetítő szerepet tölthet be a közös zenélés és a közösségi kötődés kapcsolatában, amelynek vizsgálata egy későbbi kutatás fontos feladata lehet.

A vizsgálat rámutatott arra is, hogy a lemorzsolódás jelensége összetettebb annál, mint amit a jelenlegi kérdőív megragadni képes. Bár a közös zenélés és a csoportkohézió összefüggést mutatott a lemorzsolódási szándékkal, a közösséghez tartozás élménye önmagában nem bizonyult szignifikáns előrejelzőnek. Ez arra utalhat, hogy a zeneiskola elhagyásáról szóló döntésben a közösségi tényezők mellett számos egyéb hatás is szerepet játszik.

A pilot kutatás egyik legfontosabb eredménye a mérőeszköz működésének előzetes igazolása. A skálák megfelelő megbízhatósági mutatókat értek el, ugyanakkor a tapasztalatok alapján több fejlesztési lehetőség mutatkozik. Egy későbbi, nagyobb mintán végzett kutatásban indokolt lehet a lemorzsolódás fogalmának pontosabb körülhatárolása és az okok részletesebb feltárása. Ennek érdekében célszerű lehet a kérdőívet olyan tételekkel bővíteni, amelyek elkülönítik egymástól a motivációs, szervezési, tanulmányi és közösségi eredetű okokat. Emellett nyílt kérdések alkalmazása is hozzájárulhat a tanulók zeneiskolából való kilépésének mélyebb megértéséhez.

ÖSSZEFOGLALÁS

A pilot kutatás célja a közös zenélés intenzitása, a csoportkohézió, a közösséghez tartozás élménye és a lemorzsolódási szándék közötti összefüggések feltárása volt az alapfokú művészetoktatásban dolgozó zenetanárok megítélése alapján. A vizsgálatban 25 zenepedagógus vett részt, akik saját növendékeikre vonatkozó tapasztalataik alapján töltöttek ki egy saját szerkesztésű, Likert-skálás kérdőívet.

Az eredmények alapján a közös zenélés intenzitása, a csoportkohézió és a közösséghez tartozás élménye egyaránt magas szinten jelenik meg a vizsgált zeneiskolai közösségekben. A korrelációs elemzés szignifikáns pozitív kapcsolatot mutatott ki a közös zenélés intenzitása és a csoportkohézió, valamint csoportkohézió és a közösséghez tartozás élménye között. Emellett szignifikáns negatív kapcsolatot a közös zenélés intenzitása és a lemorzsolódási szándék, valamint a csoportkohézió és a lemorzsolódási szándék között. A közös zenélés és a közösséghez tartozás élménye között ugyanakkor nem volt kimutatható közvetlen összefüggés.

Az eredmények arra utalnak, hogy a közös zenélés fontos szerepet játszhat a zeneiskolai közösségek működésében, elsősorban a csoportkohézió erősítésén keresztül. A vizsgálat emellett rámutatott arra is, hogy a lemorzsolódás jelensége összetett folyamat, amelynek hátterében a közösségi tényezők mellett további motivációs, szervezési és egyéni okok is állhatnak.

A kutatás pilot jellege miatt az eredmények elsősorban előzetes tendenciákat jeleznek, ugyanakkor megfelelő alapot biztosítanak egy nagyobb mintán, a tanulók közvetlen bevonásával megvalósuló további vizsgálat számára. A mérőeszköz megbízhatónak bizonyult, ugyanakkor a lemorzsolódás pontosabb körülhatárolása és a háttértényezők részletesebb feltárása a jövőbeli kutatások fontos feladata lehet.

IRODALOMJEGYZÉK

Oktatási Hivatal (2022). *Az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja*. https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok/alapfo-ku_muveszetoktatasi

Szűcs, T. (2018). *Az alapfokú művészeti iskolák működése és társadalmi környezete: Egy esélynővelő iskolatípus?* PhD disszertáció. Debreceni Egyetem.

Storr, A. (1997). *Music and the mind*. HarperCollins.

Hodges, D. A., & Wilkins, R. W. (2015). How and why does music move us? Answers from psychology and neuroscience. *Music Educators Journal*, 101(4), 41–47. <https://doi.org/10.1177/0027432115575755>

Jóna, Gy. & R. Fedor, A. (2016). Az alkalmazott kutatás néhány fontos lépése. In R. Fedor, A. & Huszti, É. (Eds.). *Kutatásmódszertani kézikönyv* (pp. 195-211). Debreceni Egyetemi Kiadó.

Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd ed.). Routledge.

Pusztay, K. (2011). Miért utálja (szinte) mindenki a szolfézt? *Iskolakultúra*, 11 (1). pp. 108-112.

MELLÉKLET

1. melléklet – A kérdőív teljes szövege

I. Háttérinformációk

Ebben a szakaszban Önről és zenetanári munkájáról teszünk fel néhány általános kérdést.

1. Az Ön neve:
 - nő
 - férfi
2. Hány éve dolgozik zenetanárként?
3. Milyen tárgyat tanít?
4. Kérem tippelje meg a tanulói átlagéletkorát

A továbbiakban állításokat olvashat, kérem jelölje meg, hogy mennyire tartja igaznak a saját növendékeire nézve.

- 1 = egyáltalán nem jellemző
2 = inkább nem jellemző
3 = részben jellemző
4 = inkább jellemző
5 = teljes mértékben jellemző

II. Közös zenélés intenzitása

Növendékeim rendszeresen részt vesznek kamarazenélésben
A növendékek számára nem érhetőek el csoportok, ahol együtt zenélhetnek
A közös zenélés a képzés meghatározó része
Gyakoriak a közös fellépések
Növendékeim részt vesznek zenekari munkában

III. Csoportkohézió

A növendékek hatékonyan együttműködnek egymással
Erős bizalom jellemzi a csoportot
A növendékek támogatják egymást a tanulásban
Konfliktus esetén képesek együtt megoldást találni
A csoport egységes közösségként működik

IV. Közösséghez tartozás élménye

A növendékek szívesen járnak órára a közösség miatt
Fontos számukra a csoporthoz tartozás érzése
A zenei tevékenység során baráti kapcsolatok alakulnak ki
A közös zenélés erősíti az összetartozás élményét
A növendékek érzelmileg kötődnek a zenei közösséghez

V. Lemorzsolódás

A növendékek körében jellemző a lemorzsolódás
Több tanuló fontolgatja a zeneiskola abbahagyását
A motiváció csökkenése gyakori jelenség
A közösségi élmény hiánya hozzájárul a lemorzsolódáshoz
A növendékek hosszú távon elkötelezettek